

Sárgamellényben, zseblámpafényben

S. Király Béla: *Sárgamellényben* (esszék, interjúk)

Magyar Szemle Könyvek, 2021

Az erdélyi születésű kiváló publicista, műfordító, szerkesztő és politológus, S. Király Béla legújabb kötete a „modern” európai civilizációt uraló progresszív ideológiával és a történelmi gyökereket egyre erőszakosabban eltörölni akaró globalista törekvésekkel szembeni „szellemi önvédelmet” szolgáló írások gyűjteménye. A kötet címe, mely a Macron elnök neoliberais megszorító törekvéseivel szembeni francia tömegmozgalomra utal, jól érzékelteti a szerző frankofón érdeklődését, és elkötelezettségét egy nemzeti alapú antiglobalista együttműködés mellett.

A *Bevezető helyett* alcímet viselő nyitó szöveg (A „modern” világ hirdetőiről) szókimondó nyíltsággal és finom iróniával mutatja be a globális kapitalizmus és az újbaloldali mozgalmár ideológia „szentségtelen szövetsége” által életre hívott új embertípus, a magukat hasonszőrűek társaságában bárhol otthonosan érző gyökértelen *anywhere*-ek és a gyökereikhez ragaszkodó *somewhere*-ek közötti szembenállást. A küzdelem téje a szerves történelmi fejlődés során létrejött közösségek fennmaradása, avagy feloldódásuk a korlátlan „migráció” tengerében.

A kötet két nagy egységre oszlik. Az első tizenhárom esszét tartalmaz, melyek egy kivétellel 2020–21-ben jelentek meg magyarországi és erdélyi folyóiratokban illetve napilapokban. Az első esszé a közelmúlt legnagyobb hatású angol konzervatív gondolkodója, a 2020 januárjában elhunyt Sir Roger Scruton francia kapcsolatait tekinti át. Scruton az általa személyesen megtapasztalt 1968-as diáklázadásoktól kezdve nyíltan fellépett a francia újbaloldal értéktagadó és közösségromboló

ideológiája ellen, hozzájárulva a „kizárólagos és anyagilag is jövedelmező” újbalos hegemonia megtöréséhez, rámutatva a dekonstruktív elmélet torz relativizmusának káros következményeire. Scruton konzervativizmusa szoros összefüggésben áll esztétikai érdeklődésével, és a brit hagyományba illeszkedve pozitív állításokon alapuló, rugalmas és gyakorlatias, szemben a „védekező és tagadó jellegű” francia konzervativizmussal, így franciaországi recepciója termékenyítő erővel hatott az ottani szellemi életre. Az esszé egy Scruton-nal készült interjú zárja a szerző fordításában, mely 2019-ben jelent meg a *Le Figaro*-ban. Az angol konzervatív filozófus a baloldali és a jobboldali gondolkodás közötti különbségre reflektálva felhívja a figyelmet a baloldali utópia megvalósíthatatlanságára és az emberi természettel ellenkező mivoltára. Scruton szerint csak a kulturális örökség képezhet védővonalat a globális piac mindenhatóságával szemben.

A két következő írás a francia baloldal muszlim bevándorláshoz való viszonyulását vizsgálja. A baloldaltól induló Pierre Cassen *Hogyan lett a baloldal az iszlám szajhája?* című könyve a francia baloldal vitriolba mártott kritikája, mely arra mutat rá, hogy a francia civilizáció hanyatlásáért nem a bevándorlók a felelősek, hanem azok, „akik idecsábítják őket, és megszervezik utaztatásukat. Az előtérben a hipergazdagok és a francia állam által támogatott civil szervezetek, a háttérben a multikulturális ideológiáját terjesztő eszközmédia tündököl” (31). A továbbra is baloldali értékrendet valló, de a nemzeti összefogás fontosságát hangsúlyozó, szuverenista Cassent volt elvtársai szélsőjobboldali-

sággal vádolták meg és minden eszközzel igyekeznek ellehetetleníteni, mivel olyan problémára mutatott rá, mely az Európai Uniót irányító balliberális elit szerint vagy nem is létezik, vagy pedig a kontinens multikulturális gazdagodását előmozdító pozitív dolog. Cassen könyvének legfontosabb üzenetét a szerző az elitek által elkövetett, a szabadság garanciáját képező közösségekkel szembeni kettős árulás leleplezésében ragadja meg: „a pénzvilághoz csatlakozva a jobboldal elárulta a nemzetet, a baloldal pedig a népet” (37).

A Pascal Bruckner könyvéről készített recenzió a radikális iszlám franciaországi megjelenésének okaival és következményeivel vet számot. Bruckner Cassenhez hasonlóan a baloldal és az iszlamista radikálisok szövetségére vezeti vissza az egyre súlyosabb társadalmi gond okait, melynek a „bűntudatra idomított” többségi társadalom mellett a mérsékelt, alkalmazkodni akaró muszlimok is kárvallottjai. A gondot csak súlyosbítja a kettős mérce, mely a szólásszabadság liberális alapértékét tagadva üldözendő „iszlamofóbiának” nyilvánít minden iszlamizmussal szembeni kritikus hangot, míg a kereszténységgel szemben mindenfajta gyalázkodás megengedett.

A francia forradalom korának két radikálisan ellentétes nézeteket valló képviselője áll a következő két könyvismertetés gyűjtőpontjában. A jakobinus diktatúra vezéralakja, Robespierre, Marcel Gauchet filozófus róla szóló új monográfiájában magát a néppel azonosító populistaként jelenik meg, aki „halál komolyan” vette *Az emberi és polgári jogok nyilatkozatát*. Ellentmondásossága és bukása Gauchet szerint a liberalizmus és a demokrácia eltérő következményeinek összeegyeztethetlenségére vezethető vissza. Joseph de Maistre, a francia forradalmat elutasító teokrata politikai gondolkodó életművének rövid, de mély és lényegre törő bemutatásának apropóját a francia szerző *Elmélkedések* című művének a Századvég kiadónál megjelent magyar fordítása képezte. Király szerint

az ellenforradalmár De Maistre gondolatai ki tudják billenteni az olvasót „napjaink konformizmushoz szoktató gondolatpaneljeiből”, és az erőszakos ideológián alapuló változtatási kényszerrel szemben a szerves történelmi fejlődés során kialakult szokásrendhez való igazodás szükségességét hirdetik.

„A változás ritkán haladás” – S. Király Béla e konzervatív hitvallásként is értelmezhető címet viselő írása, mely eredetileg a *Hitel* folyóiratban jelent meg, François-Xavier Bellamy francia filozófus-politikus 2018-ban kiadott könyve kapcsán vázolja fel a hazánkban alig ismert, a mérsékelt jobboldalhoz sorolható karakteres gondolkodó és gyakorlati politikus pályaképét, illetve nézeteit. Bellamy az öncélú progresszió kritikusaként elutasítja a woke ideológiát előkészítő és azt megalapozó *french theory* képviselőinek relativizmusát, valamint kiáll a közjó, illetve a kulturális örökség értékei mellett a digitalizáció korában egyre veszélyeztetettebbé váló valódi szabadság megőrzése érdekében.

S. Király Béla kulturális érdeklődésének széles látókörét példázzák a francia irodalom és az összehasonlító irodalomtudomány jeles kutatójaként ismert Szávai János, valamint a sokoldalú Kucsera Tamás Gergely könyveiről készült recenziók, mely írások a kulturális identitás megőrzésének és továbbvitelének egyéni, illetve közösségi szintű tanulságaira irányítják az olvasó figyelmét a vizsgált munkákban.

A kötet következő írásai aktuálpolitikai eseményekre és folyamatokra reflektáló véleménycikkek. A nemzeti hagyományait és értékeit megtagadó, egyre antidemokratikusabb francia elitről szóló írás figyelmeztetés régióink számára, ahová szintén beszívárog az oktatásba a nemzeti identitás tagadására épülő eszmeiség. A 2020-as év Egyesült Államok-beli eseményeit és azok Európára gyakorolt hatását összefoglaló írás nyíltan rámutat a járványügyi intézkedések és az antirasszista zavargásokat kiváltó George Floyd- eset ellentmondásaira, valamint a liberális

elitek által szervezett Trump-ellenes hisztéria hátterére, azonban a választások eseményeit elemző részből megtudhatjuk, hogy a Joe Biden alkalmasságával szemben felhozott kritika helyett végül más tényezők befolyásolták a választások kimenetelét. Az Angela Merkel kancellári működését értékelő cikk kíméletlen és teljes mértékben megalapozott kritikával mutat rá a Németország első női kormányfője által elkövetett „döbbenetes stratégiai hibákra”. Merkel döntései nemcsak a német gazdaságot gyengítették meg (atomerőművek bezárása), de aligha visszafordítható módon felszámolták a német társadalomnak a liberális demokrácia stabil működéséhez szükséges relatív homogenitását (Willkommenskultur), ezenfelül minden korábbinál nagyobb mértékben alárendelték az országot az USA katonai érdekeinek. Király Béla záró értékelése nem kérdőjelezhető meg: „Helmut Kohl nem ilyen utódot képzelt el magának” (91). A *Montesquieu forog a sírjában* címet viselő elemzésben a szerző a bírák politikai aktivizmusának problémájára hívja föl a figyelmet. Napjaink Amerikájában a hatalmas ágak szétválasztása nem érvényesül, hiszen a Legfelsőbb Bíróság megürült helyeinek betöltéséért nyilvánvalóan ideológiai alapú politikai küzdelem folyik, és a bíróság tagjainak többsége egyértelműen ideológiai alapon szavaz. A cikk megjelenése utáni események (a szisztematikus választási csalást alátámasztó bizonyítékok vizsgálat nélküli lesoprése) viszont arra utalnak, hogy a Legfelsőbb Bíróság döntéseit nem mindig ideológiai meggyőződések határozzák meg.

A gyűjteményes kötet első részét az Európai Unió ügyeit érintő nemzetállami alkotmánybírói döntések problémáját vizsgáló írás zárja. A német Szövetségi Alkotmánybírósnak az Európai Központi Bank eszközvásárlásaival kapcsolatos döntése a szerző szerint az európai szuverenitás kétértelműségére mutat rá, és követendő példaként kellene szolgálnia a „nemzetállamok Európája” mellett elkötelezett tagállamok számára.

S. Király Béla könyvének második fejezetét általa készített interjú tartalmaz, melyek közül öt ez alkalommal jelenik meg először nyomtatásban. Az interjúalanyok egy kivétellel valamennyien magyar származásúak. Ez a kivétel a francia konzervatív gondolkodás kiemelkedő alakja, Alain de Benoist filozófus, akivel a szerző a világhírű magyar születésű katolikus filozófus, Molnár Tamás születésének századik évfordulója alkalmával beszélgetett. De Benoist személyesen ismerte Molnárt, és közös könyvet is írt vele *A szentség hanyatlása* címmel. A francia filozófus Molnárral kapcsolatos emlékeinek felidézése után olyan aktuális politikai kérdésekről is kifejtette álláspontját, mint az amerikai választások eredménye, a Covid-19 járvány kormányzati kezelése, illetve az Európai Unió jövője.

Király Béla többi interjúalánya is érdekes egyéniség, akinek emlékei és gondolatai méltán tarthatnak igényt szélesebb közönség érdeklődésére. Tar Pál egyértelműen „nagy idők nagy tanújának” tekinthető, hiszen a jeles pénzügyi szakértő és diplomata felidézte a II. világháború idejétől az 1956-os forradalom eseményein át a rendszerváltás koráig terjedő személyes emlékeit. Ezenkívül érdekes részleteket osztott meg többek között Valéry Giscard d'Estaing francia elnökről, akinek halála jelentette a beszélgetés apropóját, valamint Antall Józsefről, akinek az Egyesült Államok elnöke is kikérte a tanácsát.

Szijártó István irodalomtörténészt, az Eötvös Collegium volt igazgatóját a szerző piliscsabai otthonában kereste föl. Családjáról, munkásságáról, közösség-szervező tevékenységeiről, valamint Molnár Tamással való kapcsolatáról beszélgetett vele. A következő interjúalany, André Farkas a harmincas évek kávéházi környezetében töltötte gyerekkorát, és korán eldöntötte, hogy újságíró szeretne lenni. Ezt azonban hosszas kerülőutakon keresztül tudta csak elérni, mivel 1956-os rövid főszerkesztői tevékenysége után emigrálni kényszerült. Franciaországban vállalko-

zöként csinált karriert, és csak nyugdíjas éveiben tért vissza az íráshoz. S. Király Béla vele készített párizsi életútinterjúja anekdotikus elemekkel fűszerezett lebilincselően személyes kortörténeti forrás.

A Szíki Károly színművész-rendezővel készített interjú fő témája az erdélyi magyar irodalom egyik kiemelkedő képviselője, a 2021 februárjában elhunyt Farkas Árpád Kossuth-díjas költő életművének méltatása. Szó esik benne Szíki saját pályájának alakulásáról is, amely során a modern irodalom értékeinek népszerűsítése vezérelte, élő kapcsot teremtve az anyaország, az elszakított területek, illetve a nyugati emigráció irodalma és életközösségei között. A marosvásárhelyi születésű „írókrónikás”, Gyárfás András a Ceaușescu-diktatúra elviselhetetlen légköréből menekült Svájcba, majd nyugdíjas éveiben Budapestre költözött. A felidézett életút megmutatja, hogyan jutott el az íráshoz, az általános viszonyok látszólag jelentéktelen eseményeken keresztül történő mesteri érzékeltetéséhez. A Szappanos Gábor Máté történésszel folytatott beszélgetésben szó esik a Római Birodalom bukásának okairól és aktuális tanulságairól, a liberalizmus fogalmának kontextusairól, valamint a sokoldalú érdeklődésű fiatal (1995-ös születésű) tudós ígéretes pályájának eddigi állomásairól, és a történettudomány művelésére vonatkozó elveiről.

Különleges helyszínen, Benedek Elek kisbaconi kúriájában készült az Elek apó hazatérésének századik évfordulójára emlékező, a döntés külső és belső okait felidéző interjú. Az interjú alanya az emlékmúzeumot családjával együtt gondozó Bíró Béla nyugdíjas pedagógus, Benedek Elek dédunokájának férje, aki küldetésének tekintti a székely mesemondó ma is élő szellemi örökségének ápolását. Tüskés Anna irodalom- és művészettörténészt, aki nagyapja, Tüskés Tibor, valamint szülei, Tüskés Gábor és Knapp Éva irodalomtörténészek nyomdokait követve választotta szakmáját – családi háttéréről és kutatásairól, Tüskés Tibor és Takáts Gyula

fél évszázadot felölelő levelezésének kiadásáról, valamint Rab Gusztáv *Szent Optika* című regényéről kérdezte a szerző, melyet a magyar–francia irodalmi kapcsolatok jeles kutatója rendezett sajtó alá.

Király Béla Molnár Tamás filozófus hagyatékának áttanulmányozása során figyelt fel a nemzetközi hírű gondolkodó volt asszisztensére, Barna Terézre, akitől a vele készített interjúban Molnár munkásságáról és a hozzá kapcsolódó személyes emlékeiről érdeklődött. Szintén Molnár Tamás a témája a Pánczél Hegedűs János eszméletörténéssel folytatott, a filozófus születésének századik évfordulója előtt tisztelgő beszélgetésnek, mely rávilágít a magát katolikus, jobboldali és ellenforradalmi gondolkodóként meghatározó Molnár modernitással szembeni kritikájának időszerűségére.

A könyvben olvasható utolsó interjú Garda Dezső erdélyi történész-politikussal készült, akivel a szerző Székelyföld önrendelkezésének történelmi előzményeiről, a politikus által aktív éveiben többször is kezdeményezett székely autonómiaüzenet kudarcának okairól, valamint esetleges jövőbeli kilátásairól folytatott szókimondó eszmecsere. A kötetet egy francia politikus, a Nicolas Sarkozy, illetve Emanuel Macron elnökök kormányában különböző miniszteri posztokat betöltő Bruno Le Maire Király Bélához írt levelének másolata, valamint a közölt írások első megjelenési helyének listája zárja. A kötet külön érdekessége a szerzőnek Éric Zemmour barátjával készült közös fotója a hátsó borítón, annak ismeretében, hogy a francia újságíró és esszéista azóta hét százalékot – azaz két és fél millió szavazatot – szerzett a 2022. évi francia elnökválasztáson, és Reconquête! névvel egy több mint százezer tagot számláló pártot alapított.

S. Király Béla ötödik könyvét tartja kezében az olvasó. A *Zseblámpafényben* című verskötettel debütált (Litterra Nova, 1995), majd két interjúkötetet folytatott, amelyek a Kairosz Kiadónál jelentek meg. A *Sárga-*

mellényben szerves folytatása 2019-ben, szintén a Magyar Szemle Könyvek sorozatában *Harangzúgás vagy laikus humanizmus* című, esszéket és publicisztikai írásokat egybegyűjtő könyvének, mely szintén

megszívlelendő szellemi kiállásnak tekinthető a keresztény erkölcsön és nemzeti szuverenitáson alapuló, szerves fejlődés során létrejött európai kultúra veszélyeztetett értékei mellett.

Tóth Kálmán

Vincent van Gogh: Napraforgók, 1888 (olajfestmény, 91x72 cm, Neue Pinakothek, München)

TÓTH KÁLMÁN (1979) irodalom- és esztétörténész, az NKE EJKK Politika- és Államelméleti Kutatóintézetének tudományos munkatársa.